# RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ



## YENİ ÇAĞ II
## Rönesans ve Reform

KARACAN

# KARACAN RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLO



Karacan Yayınları A.Ş. adına sahibi: **ALİ KARACAN**
Sorumlu Genel Yayın Yönetmeni: **ALİ SAYDAM**
Mali Koordinatör: **ÖZHAN KÜÇÜKTOPUZLU**
Teknik Koordinatör: **OĞUZ DEMİRCİOĞLU**

Yazı İşleri Müdürü: **ERCAN ALTAZLI**
Yazı İşleri Yardımcısı: **DENİZ DAĞDELEN**
Danışma Kurulu: **Prof. Dr. TAHSİN YAZICI, Doç. Dr. Ali İHSAN GENCER, Doç. Dr. MEHMET ÖZSAİT, Doç. Dr. İSMET MİROĞLU, PAUL MANDRİNİ, ALBERTO CABADO, EUGENİO ZOPPI**

Teknik Yönetmen: **ERTAN GÖKEMRE**
Teknik Müdür: **NURETTİN ÖZAKSEL**
Teknik Müdür Yardımcısı: **M. SABİT UÇUK**
İlan ve Halkla İlişkiler Müdürü: **ESER NOYAN**
Satış Müdürü: **ALİ ALPASLAN**

**Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 20.2.1984 tarih ve 01771 sayılı kararı ve ek 3.4.1984 tarih ve 2152 sayılı kararı ile ilk 5 sayısı özellikle ilkokul 4. ve 5. sınıf öğrencileri ile ortaokul öğrencilerine tavsiye edilmiş olup, bu sayısı da onaya sunulmuştur.**

---

Renk Ayrımı: **ÇALİ GRAFİK**
Baskı: **HÜRRİYET OFSET A.Ş. HALKALI/İSTANBUL**
Kapak Baskısı: **NADİR BASIMEVİ**

Adres: **KARACAN YAYINLARI,** Basın Sarayı, Cağaloğlu/İstanbul
Tel: 527 00 34 - 526 69 00

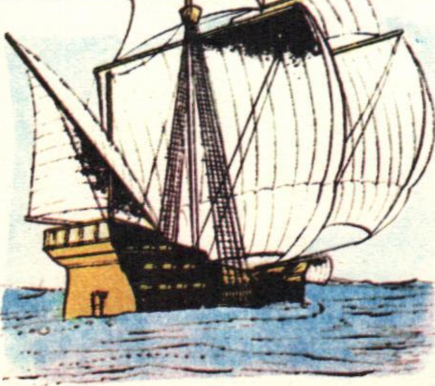
**Fiyatı: 250 TL/Kıbrıs'ta: 330 TL**



# RÖNESANS VE REFORM

# RÖNESANS VE REFORM



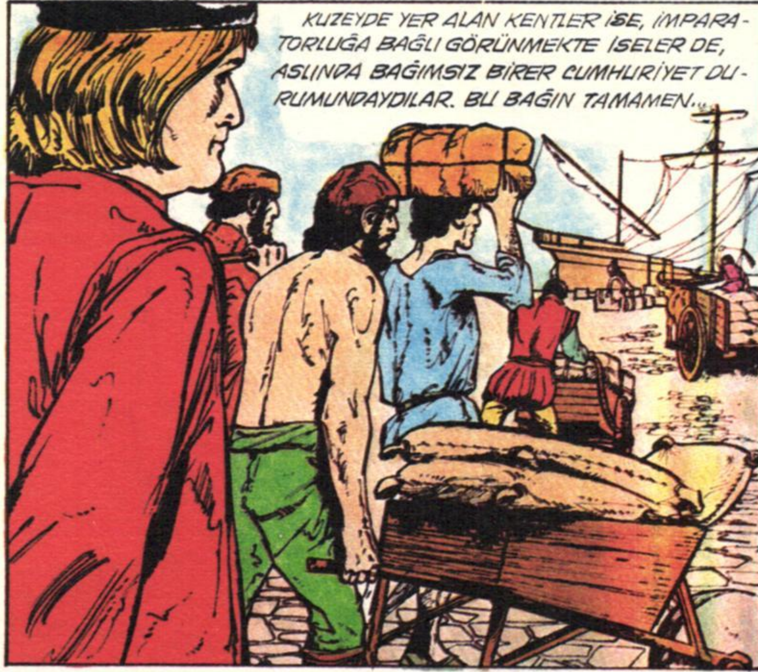

2


.....YENİ BİR DÜŞÜNCE BİÇİMİ OLAN "HÜMA-
NİZM"LE BİRLİKTE DEREBEYLİK DÖNEMİ-
NİN ŞÖVALYELİK VE MİSTİK RUHUNUN YERİ-
Nİ, DAHA İNSANCIL VE AKILCI BİR DÜŞÜNCE
BİÇİMİ ALMIŞTIR.

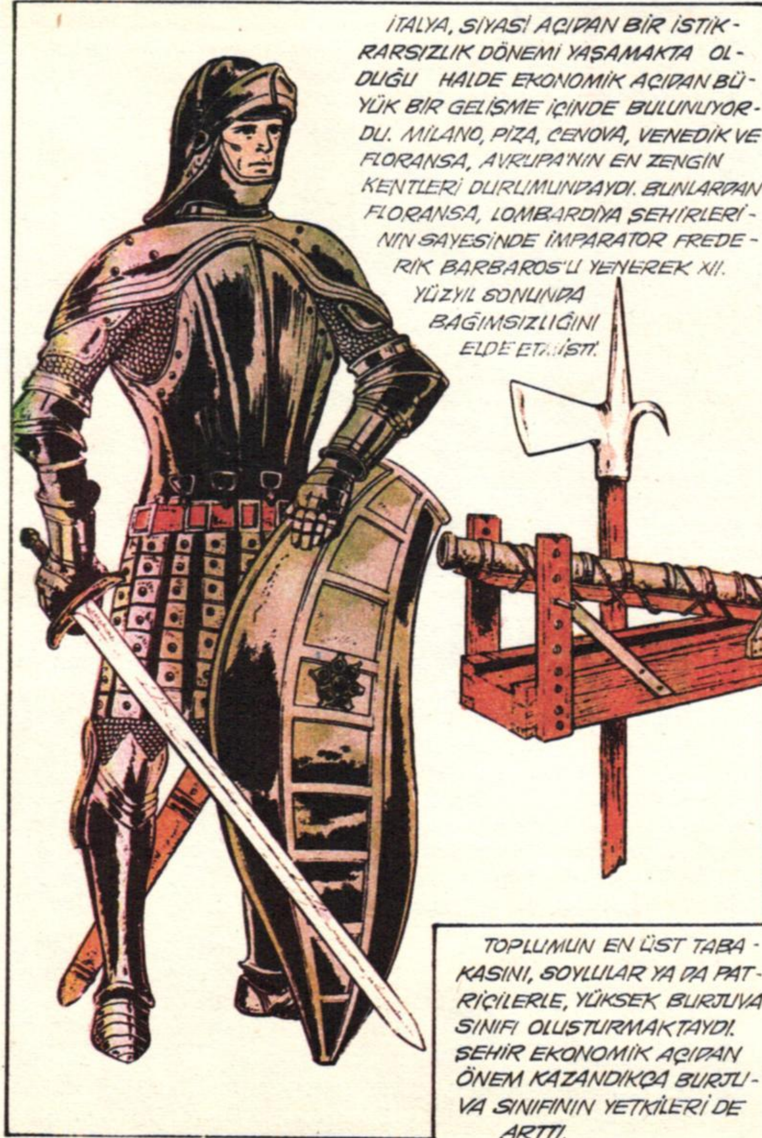

GEREK TEKNİK, GEREKSE
ESTETİK ALANDAKİ BU YENİLİĞE
"RÖNESANS" ADI VERİLİR. NASIL XV.
YÜZYILDA GERÇEKLEŞTİRİLEN BÜYÜK
COĞRAFİ KEŞİFLERDE BAŞROLÜ İS-
PANYA VE PORTEKİZ OYNAMIŞSA,
RÖNESANS DA KİŞİLİĞİNİ İTALYA'DA,
ÖZELLİKLE FLORANSA KENTİNDE
BULMUŞTUR.

3


VENEDİK CUM.
MİLANO DÜKALIĞI
CENEVİZ CUM.
FLORANSA CUM.
PAPALIK
SİENA CUM.
KORSİKA (CENEVİZ)
ROMA
NAPOLİ KRALLIĞI
SARDİNYA (ARAGONYA)
SİCİLYA KRALLIĞI
MACAR KRALLIĞI
TUNA
OSMANLI İMP.
KARADENİZ
İSTANBUL
MORA
RODOS
NAXOS DÜKALIĞI
GİRİT
AKDENİZ
KUTSAL ROMA-GERMEN İMPARATORLUĞU'NUN XIII. YÜZYILDAN İTİBAREN ZAYIFLAMAYA BAŞLAMASI SONUCU ÇOK SAYIDA ALMAN, HOLLANDA, FLANDRES (FLANDR) VE İTALYA KENTİ, BİRBİRİ ARDINA BAĞIMSIZLIKLARINI KAZANMAYA BAŞLADILAR. İTALYA ÇOK SAYIDA SİYASİ BİRLİĞE BÖLÜNDÜ. MERKEZDEKİ PAPALIĞA BAĞLI TOPRAKLAR İSE....
...PAPA VEYA COLONNA (KOLONNA) VE ORSİNİ GİBİ FEODAL AİLELER TARAFINDAN YÖNETİLMEKTEYDİ.


KUZEYDE YER ALAN KENTLER İSE, İMPARATORLUĞA BAĞLI GÖRÜNMEKTE İSELER DE, ASLINDA BAĞIMSIZ BİRER CUMHURİYET DURUMUNDAYDILAR. BU BAĞIN TAMAMEN...


...YOK OLMASI SONUCU, ANARŞİNİN İÇİNE DÜŞTÜLER. BU DURUM BURJUVALAR VE SOYLULAR TARAFINDAN TUTULAN PARALI ASKERLERİN ORTAYA ÇIKMASINA YOL AÇTI. ŞEFLERİNE "KONDOTİYERE" ADI VERİLİRDİ. BUNLARDAN FRANCESCO (FRANSESKO) SFORZA, VISCONTİ (VİSKONTİ) AİLESİNİ İKTİDARDAN İNDİREREK MİLANO'NUN YÖNETİMİNİ ELE GEÇİRMEYİ BAŞARDI.


İTALYA, SİYASİ AÇIDAN BİR İSTİK-RARSIZLIK DÖNEMİ YAŞAMAKTA OL-DUĞU HALDE EKONOMİK AÇIDAN BÜ-YÜK BİR GELİŞME İÇİNDE BULUNUYOR-DU. MİLANO, PİZA, CENOVA, VENEDİK VE FLORANSA, AVRUPA'NIN EN ZENGİN KENTLERİ DURUMUNDAYDI. BUNLARDAN FLORANSA, LOMBARDİYA ŞEHİRLERİ-NİN SAYESİNDE İMPARATOR FREDE-RİK BARBAROS'U YENEREK XII. YÜZYIL SONUNDA BAĞIMSIZLIĞINI ELDE ETMİŞTİ.
TOPLUMUN EN ÜST TABA-KASINI, SOYLULAR YA DA PAT-RİÇİLERLE, YÜKSEK BURJUVA SINIFI OLUŞTURMAKTAYDI. ŞEHİR EKONOMİK AÇIDAN ÖNEM KAZANDIKÇA BURJU-VA SINIFININ YETKİLERİ DE ARTTI.
6


EKONOMİNİN TEMELİ DOKUMACI-
LIĞA DAYANIRDI. FRANSA VE FLAN-
DRES'DAN SATIN ALINAN KUMAŞLAR,
DOĞU'DAN İTHAL EDİLEN ÖZEL BOYA-
LARLA BOYANIR VE YÜKSEK BİR Fİ-
YATLA İHRAÇ EDİLİRDİ.


DAHA SONRA İNGİLTERE'DEN YÜN
İTHAL EDİLEREK YENİ BİR TEKSTİL ENDÜS-
TRİSİ KURULDU. BUNA PARALEL OLARAK
BANKERLİK FAALİYETLERİ ARTTI VE
FLORANSA'DA UYGULANAN PARA
İŞLEMLERİ, ZAMANLA BÜTÜN
AVRUPA'YA YAYILDI.


YÖNETİMDE SÖZ SAHİBİ OLAN KURULUŞ-LARIN BAŞINDA NOTERLER, HÂKİMLER, SARRAFLAR VE TÜCCARLAR TARAFINDAN KURULAN DERNEKLER GELİRDİ. BANKAYI, TİCARİ ŞİRKETLERİ VE BOYA ATÖLYELERİNİ BÜNYESİNDE BARINDIRAN EN ÖNEMLİ DERNEK, "CALİMALA" (KALİMALA)'YDI.


KUMAŞÇILAR, DUVARCILAR, KASAPLAR, DEMİRCİLER VE SEYYAR SATICILAR TARAFINDAN KURULMUŞ OLAN DERNEKLER İSE DAHA ALT SIRADA YER ALIR VE YÖNETİMDE SÖZ HAKKI BULUNMAZDI.

8


BUNLARDAN SONRA SIRAYI ATÖLYELERDE, TİCARİ KURULUŞLARDA VE DİĞER İŞLERDE ÇALIŞAN ÜCRETLİLER ALIRDI. BUNLARIN DA SİYASİ HAKLARI YOKTU.


ZAMAN ZAMAN FLORANSA VE DİĞER KOMŞU ŞEHİRLERDE SİYASİ NEDENLERDEN ÖTÜRÜ ÜCRETLİLERLE BÜYÜK BURJUVALAR ARASINDA KANLI ÇARPIŞMALAR MEYDANA GELİRDİ.

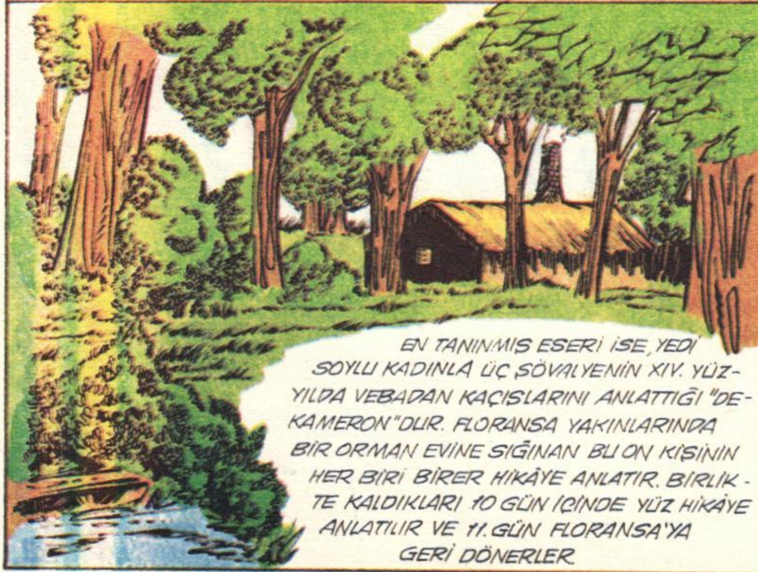
9


KLASİK YUNAN-LATİN KÜLTÜRÜNÜN YENİDEN KEŞFEDİLMESİNE DAYANAN HÜMANİZMİN GELİŞTİĞİ BU DÖNEMDE TOSCANA (TOSKANA) KENTİNDE ORTAYA ÇIKAN İTALYAN ŞAİRİ DANTE ALIGHIERI (1265-1321), LATİN ŞAİRİ VERGILIUS (M.Ö. 70-M.Ö. 19)'TAN ESİNLENEREK "İLAHİ KOMEDİ" ADLI ESERİNİ KALEME ALDI.
DANTE'NİN TOSCANA DİLİNDE YAZMIŞ OLDUĞU BU MANZUM ESER, AHİRETE UZANAN BİR YOLCULUĞU ANLATIR VE ÜÇ BÖLÜMDEN MEYDANA GELİR: CEHENNEM, A'RAF VE CENNET.


İTALYAN EDEBİYATININ RÖNESANS DEVRİNDEKİ ÖNDERİ OLARAK TANINAN PETRARCA (PETRARKA, 1304-1374)'NIN BALAD, ŞANSON VE SONELERİ, AŞK TEMASINI İŞLEYEN DUYGULU ŞİİRLERDİR VE YİNE TOSCANA'DA KALEME ALINMIŞTIR.


İTALYA'NIN ANARŞİ UÇURUMUNA YUVARLANDIĞI BİR DÖNEMDE YAŞAMIŞ OLAN PETRARCA, ESERLERİNDE HALKINI BİRLİĞE DAVET EDER, KLASİK ESERLER KONUSUNDAKİ ENGİN BİLGİSİNDEN DOLAYI KENDİSİNE "BİLGİN" (MÜTEBAHİR) ADI VERİLMİŞTİR.


PETRARCA'NIN BOCCACCIO
(BOKACIO/1313-1375) ÜZERİNDEKİ
ETKİSİ, ONUN GREK-LATİN EDEBİYA-
TINA KARŞI İLGİ DUYMASINI SAĞ-
LAMIŞTIR. TOSCANA DİLİNDE
YAZDIĞI ESERLERİN YANISIRA
LATİNCE DE ESER YAZMIŞ
OLAN BOCCACCIO'NUN DANTE
VE PETRARCA HAKKINDA KA-
LEME ALDIĞI İKİ KISA BİYOG-
RAFİ BULUNMAKTADIR.


EN TANINMIŞ ESERİ İSE, YEDİ
SOYLU KADINLA ÜÇ ŞÖVALYENİN XIV. YÜZ-
YILDA VEBADAN KAÇIŞLARINI ANLATTIĞI "DE-
KAMERON"DUR. FLORANSA YAKINLARINDA
BİR ORMAN EVİNE SIĞINAN BU ON KİŞİNİN
HER BİRİ BİRER HİKÂYE ANLATIR. BİRLİK-
TE KALDIKLARI 10 GÜN İÇİNDE YÜZ HİKÂYE
ANLATILIR VE 11. GÜN FLORANSA'YA
GERİ DÖNERLER.
72

GENİŞ BİR HAYAL GÜCÜNE DAYANARAK CESURCA YAZILMIŞ BU DUYGULU VE ACIKLI HİKAYELER, O DÖNEMİN GELENEK VE GÖRENEKLERİNİN BİR ÖZETİDİR. FLORANSA ŞİİRİNİN KURUCUSU OLARAK KABUL EDİLEN DANTE GİBİ BOCCACIO DA BU ESERİYLE İTALYAN NESRİNİN KURUCUSU UNVANINI KAZANMIŞTIR.



AYNI DÖNEMDE MÜZİK ALANINDA DA "ART-NOUVEAU" (AR-NUVO= YENİ SANAT) ADLI YENİ BİR TARZ GELİŞTİRİLMİŞTİR. BU TARZIN EN ÜNLÜ TEMSİLCİSİ, DOĞUŞTAN KÖR OLAN, GİTARCI, UDİ, ORGCU, KLAVSENCİ VE BESTECİ FRANCESCO LANDINO'DUR (1325-1397).

PLASTİK SANATLAR ALANINDAKİ GELİŞMELERİN ÖNCÜLÜĞÜNÜ CİMABUE (ÖLM. 1302) İLE ÖĞRENCİSİ GİOTTO (CİOTTO/1266-1337) YAPMIŞLARDIR.



AYNI ZAMANDA MİMAR DA OLAN RESSAM GİOTTO FLORANSALI OLUP, DANTE'NİN YAKIN DOSTUDUR. TABLOLARINDA FARKLI BİR HACİM VE ALAN KAVRAMI YARATIR VE BUNU GÖVDELİ BİR ÜSLUP GELİSTİREREK GERÇEKLESTİRİR. BU USLUPTA ŞAHISLARIN YÜZ İFADELERİ, DUYGULARINI ORTAÇAĞIN MİSTİK HAVASINI KAYBETMEDEN YANSITMAKTADIR


XIV. YÜZYILDA YAŞANAN ÖNEMLİ EKONOMİK KRİZLERİ VE NÜFUSUNUN YARISINI YOK EDEN VEBA SALGININI ATLATAN FLORANSA, DAHA SONRA ESKİ GÜCÜNÜ YENİDEN KAZANDI. 1406 YILINDA PİZA KENTİNİ ELE GEÇİREREK DENİZCİLİK VE SÖMÜRGECİLİK ALANINDA BÜYÜK BİR İLERLEME KAYDETTİ.


ŞEHİR, GÜÇLÜ TİCARİ, SINAİ VE MALİ ŞİRKETLERİN MERKEZİ OLMASININ YANI SIRA ÖNEMLİ BİR KÜLTÜR POTANSİYELİNE SAHİP OLUP, ÇOK SAYIDA DÜŞÜNÜR VE SANATÇIYI BARINDIRIYORDU.

15


BUNLARDAN BİRİ OLAN BİZANSLI ÂLİM CHRYSOLARAS (KRİSOLARAS), BİRÇOKLARI GİBİ TÜRKLERİN TEHDİDİ ALTINDAKİ İSTANBUL'DAN AYRILARAK ADRİYATİK ÜZERİNDEN İTALYA'YA GEÇMİŞ VE FLORANSA'DA YUNAN KLASİK ESERLERİNİN ÖĞRETİLDİĞİ BİR OKUL AÇMIŞTI.


ŞEHİR GELİŞMESİNİN YANI SIRA, KATEDRAL VAFTİZHANESİNİN KAPILARININ ALÇAK KABARTMALARINDA OLDUĞU GİBİ ÇOK SAYIDA DEKORATİF ESERLE SÜSLÜYDÜ. KATEDRALİ GÜZELLEŞTİRMEK AMACIYLA "CALIMALA" DERNEĞİ TARAFINDAN DÜZENLENEN YARIŞMAYA FİLİPPO BRUNELLESCHİ, LORENZO GHİBERTİ, İACOPO DELLA QUERCİA GİBİ ÇOK SAYIDA SANATÇI İŞTİRAK ETMİŞTİ.

16

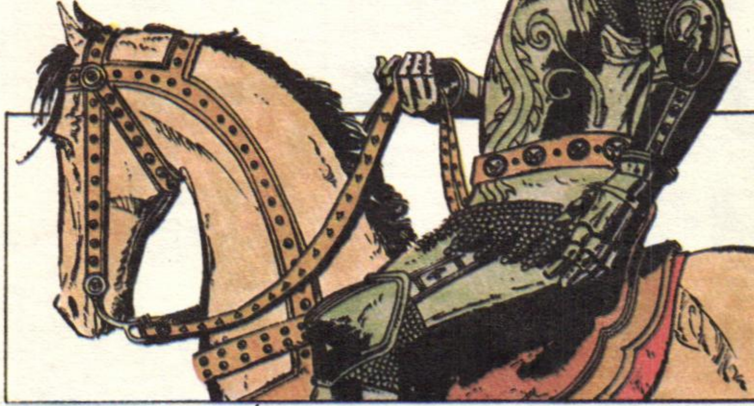

BU DÖNEMDE MİMAR BRU-
NELLESCHİ (1377-1446) TARA-
FINDAN SAN LORENZO KİLİSESİ
İNŞA EDİLDİ VE KATEDRALİN YENİ
BİR PLANI HAZIRLANDI.
SANATÇI HER
İKİ ÇALIŞMADA DA GOTİK
SANATI REDDEDİYOR VE İLKÇAĞ
MİMARİSİNDEN ÖRNEKLER SUNU-
YORDU. BU YENİ FLORANSA MİMA-
RİSİNİN BAŞLICA ÖĞELERİ: BOLCA
KULLANILAN KEMERLER, KUBBE-
LER, SİMETRİK CEPHELER, İYON,
DOR VE KORİNT TARZI MİMARİ
ÖRNEKLERDİ.
17

TÜCCAR BİR AİLEDEN GELEN ALBERTİ (1404-1472) BU DÖNEMDE ENGİN BİLGİSİ SAYESİNDE RÖNESANS'IN İLK ULUSLARARASI ÜNE KAVUŞMUŞ ŞAHSİYETİ HALİNE GELDİ. ALBERTİ AYNI ZAMANDA HEM YAZAR, HEM RESSAM, HEM HEYKELTIRAŞ HEM DE FİLOZOFTU.





BU DENLİ ÇOK YÖNLÜLÜK BÜTÜN FLORANSALI AYDINLAR İÇİN GEÇERLİYDİ. ATAK VE CESUR BİR YAPIYA SAHİP OLAN BU KİŞİLER YENİ YENİ YERLER DOLAŞARAK FARKLI DİL, DİN VE GELENEK-GÖRENEKLERİ TANIMA FIRSATINI ELDE ETTİLER.


BU DAVRANIŞLARI AYNI ZAMANDA BİLGİLİ, DİPLOMATİK VE ARAŞTIRMACI BİR KİŞİLİĞE SAHİP OLMALARINI GEREKTİRMEKTEYDİ. BUNLARDAN BİRİ OLAN COSİMO DE MEDİCİ (KOZİMO DÖ MEDİCİ), BÜTÜN BU ÖZELLİKLERE SAHİP BİRİYDİ.


COSİMO SİYASİ VE EKONOMİK GÜÇLERİ BİR ARAYA GETİRMEK AMACIYLA OLİGARŞİYE KARŞI ÇIKANLARLA BİRLEŞTİ. BİR YILLIK BİR SÜRGÜNDEN SONRA 1434'TE FLORANSA'YA GERİ DÖNDÜĞÜNDE COŞKUYLA KARŞILANDI VE ŞEHRİN TEK HÂKİMİ DURUMUNA GELDİ.
19



DAHA ÖNCELERİ FERRARE'DE TOPLANAN KONSİLİN 1439-1440 YILLARINDAN İTİBAREN FLORANSA'YA TAŞINMASI YOLUNDAKİ ÇABALARI, KENDİSİNE SİYASİ VE DİPLOMATİK ALANDA BÜYÜK BİR İTİBAR KAZANDIRDI. BU DURUMDA DOĞU ROMA İMPARATORU VE İSTANBUL (KONSTANTİNOPOLİS) PATRİĞİNİN PAPA VE PİSKOPOSLARLA BİR ARAYA GELMESİYLE, DOĞU VE BATI KİLİSELERİ DE BİRLEŞMİŞ OLUYORDU.

20

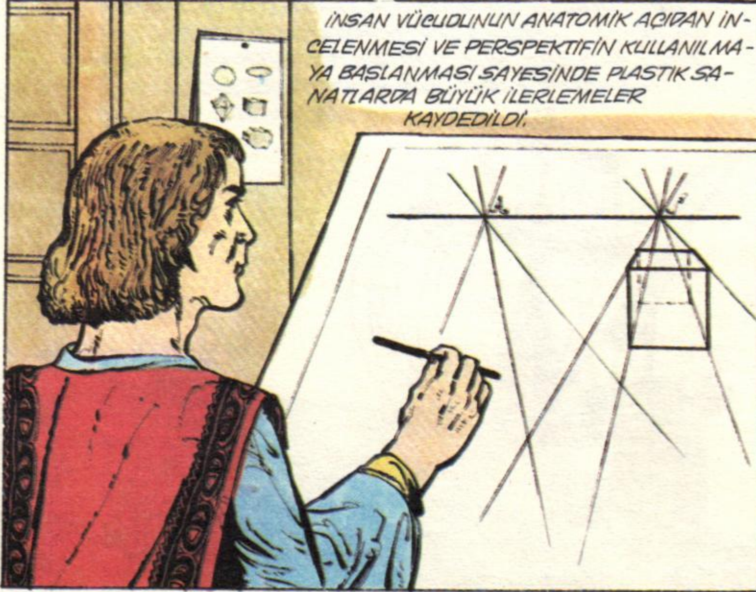


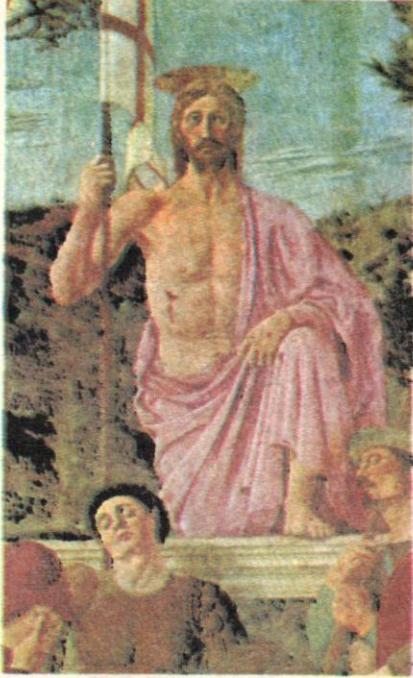

DONANMAYI GÜÇLENDİREREK DENİZLERİN GELENEKSEL HÂKİMİ OLAN VENEDİK İLE ARALARINDAKİ GELENEKSEL İTTİFAKI BOZDU. MÜTTEFİKİ MİLANO'YU DESTEKLEMEK AMACIYLA VİS-CONTİ'LERE KARŞI OLAN KONDOTİYERE SFORZA'YI DESTEKLEDİ.



BATI'NIN İLK MODERN KÜTÜPHANELERİ OLAN MARZİANA VE DAHA SONRA LAURENZİANA ADIYLA ANILACAK OLAN COSİMO KÜTÜPHANELERİ BU DÖNEMDE KURULDU. BU KÜTÜPHANELERDE ÇAĞDAŞ ESERLERİN YANI SIRA KLASİK ÇAĞ ROMA VE YUNAN ESERLERİ DE YER ALIYORDU.











CEBRAİL'İN Hz. MERYEM'E Hz. İSA'NIN DOĞUMUNU HABER VERMESİ (FRA ANGELİCO), MADRİD

1-) Hz. İSA'NIN DİRİLİSİ (PİERO DELLA FRANCESCA)
2-) Hz. MERYEM, ÇOCUK İSA VE AZİZE ANNE (AN).

BU DÖNEMİN EN ÜNLÜ SANATÇILARI: DONATELLA, VERROCCHİO, MASACCİO, FRA ANGELİCO VE PİERO DELLA FRANCESCA'DIR.




COSİMO DE MEDİCİ'-
NİN 1464'TE ÖLÜMÜN-
DEN SONRA YERİNE
OĞLU PİERO, ONDAN
SONRA DA TORUNLARI
LORENZO (DAHA SONRA
MUHTEŞEM ADIYLA
ANILACAKTIR) VE
GİULİANO (CULİANO)
GEÇTİ.




24


SANAT VE BİLİM ALANINDAKİ ÇALIŞMALARIN İKTİDARDAKİ AİLELER VE SOYLU SINIF TARAFINDAN TEŞVİK EDİLMESİ VE SANATÇILARIN KORUNMASI, FLORANSA DIŞINDAKİ ÖTEKİ ŞEHİRLERDE DE SÜRDÜRÜLDÜ. FLORANSA'DAKİ MEDİCİ AİLESİNİN YANI SIRA VİSCONTİ VE DAHA SONRA SFORZA'LAR MİLANO'DA, MALATESTA'LAR RİMİNİ'DE....
... ESTE'LER FERRARE'DE, GONZAGUE'LER MANTOVA'DA GERÇEK BİRER "MESEN" OLARAK FAALİYET GÖSTERDİLER. İMPARATOR AVGUSTUS'UN GÖZDE ADAMI OLAN MAECENAS'IN ADINDAN GELEN "MESEN" LAKABI, EDEBİYATÇILARI, BİLGİNLERİ VE SANATÇILARI KORUYAN, ONLARA MALİ DESTEK SAĞLAYAN KİMSELERE VERİLİRDİ.
25

HÜMANİZM VE RÖNESANS, XV. YÜZYILIN SONUNDA BÜTÜN İTALYA VE AVRUPA'YA YAYILARAK....



"ARNOLFİNİ VE EŞİ" (VAN EYCK), LONDRA

... İTALYA İLE SIKI İLİŞKİLER İÇİNDE BULUNAN VE KUTSAL-ROMA GERMEN İMPARATORLUĞU BÜNYESİNDE İDARE EDİLEN HOLLANDA, FLANDRES (BELÇİKA) VE ALMANYA GİBİ ÜLKELERCE DE BENİMSENDİ.

BU AKIMIN GERÇEK ÖNCÜLERİ OLAN JAN VAN EYCK (1390-1441) VE ÇAĞDAŞI ROGIER VAN DER WEYDEN'DEN BİR KUŞAK SONRA GELEN HANS MEMLİNG DE XV. YÜZYILDA YAŞAMIŞ OLAN FLORANSALI MESLEK-TAŞLARININ SANAT ANLAYIŞINI KORUDU.

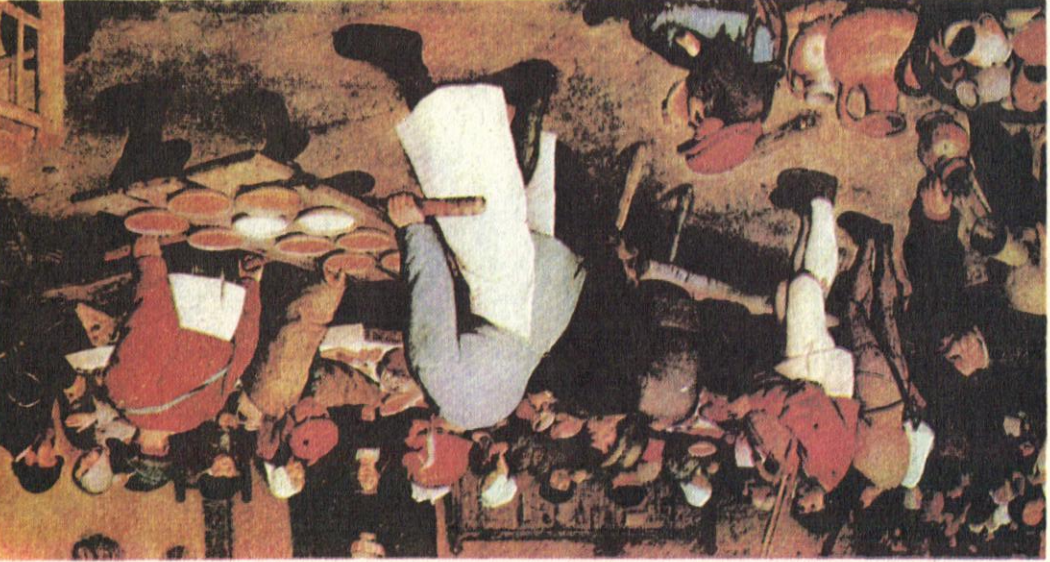


ALBRECH DÜRER'İN KENDİ PORTRESİ, PRADO MÜZESİ

RÖNESANS'IN USTALARINDAN RESSAM VE GRAVÜRCÜ ALBRECHT (ALBREHT) DÜRER İÇİN DE AYNI ŞEY GEÇERLİYDİ.

BİRKAÇ YIL SONRA HEMŞERİSİ OLAN HANS HOLBEIN (1497-1543) DÖNEMİN KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİNİ YANSITAN PORTRELERİ İLE ÜN KAZANDI.

FLAMAN ASILLI SANATÇILARDAN HIERONYMUS BOSCH (1450'YE DOĞRU-1516) VE BRUEGEL (BABA, 1525-1569), RÖNESANS'IN GERÇEK TEMSİLCİLERİ OLMAMALARINA RAĞMEN, GENELLİKLE İTALYAN RESİM USTALARININ TAKLİT EDİLDİĞİ BU DÖNEMDE, KENDİLERİNE ÖZGÜ ÇALIŞMALARIYLA FARKLI BİR YER EDİNDİLER.

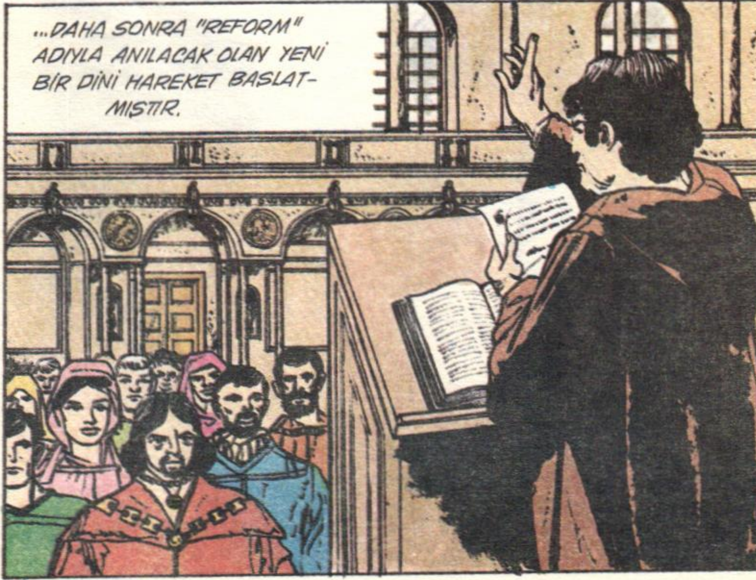


28


HÜMANİST DÜŞÜNCENİN HOLLANDA'DAKİ TEMSİLCİLERİNDEN ROTTERDAMLI DESİDERİUS ERASMUS (1469-1536), AVRUPA'DA SÜRDÜRDÜĞÜ ARALIKSIZ GEZİLERLE LATİN VE YUNAN KLASİKLERİ ÜZERİNDEKİ BİLGİSİNİ DERİNLEŞ-TİRMEYE ÇALIŞMIŞ, DAHA SONRA V. KARL'IN DANIŞMANLIĞINA GETİRİLEREK ÇAĞININ AYDINLARI ARASINDA BÜYÜK SAYGINLIK KAZANMIŞTIR.


"DELİLİĞE METHİYE" ADLI ESERİ, BOŞ GURURU, BAĞNAZLIK VE BUDALALIĞI HEDEF ALARAK SAĞDUYUYU VE DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜNÜ SAVUNUR.
29


ALMANYA'DA İSE AYNI
ZAMANDA İLAHİYATÇI OLAN
RAHİP MARTİN LUTHER
(LUTER, 1483-1546) HIRIS-
TİYANLIĞI YENİ FİKİRLERİN
IŞIĞINDA İNCELEYEREK....


...DAHA SONRA "REFORM"
ADIYLA ANILACAK OLAN YENİ
BİR DİNİ HAREKET BAŞLAT-
MIŞTIR.

30




ALCALA DE HENARES (ALKALA DÖ HENARES) ÜNİVERSİTESİ'NİN DE KURUCUSU OLARAK TANINIR (1508). BU ÜNİVERSİTENİN KURULMASINDAN SONRA KÜLTÜR VE SANAT ALANINDA ÖNEMLİ BİR İLERLEME KAYDEDİLMİŞ VE "ALTIN ÇAĞ" ADI VERİLEN DÖNEMDE LUİS DE GONGORA, EL GRECO, MİGUEL DE CERVANTES SAAVEDRA vb. SANATÇILAR YETİŞMİŞTİR.

31

HÜMANİZM VE RÖNESANS'IN FRANSA'DA ORTAYA ÇIKMASI I. FRANÇOIS (FRANSUVA, 1515-1547) DÖNEMİNE RASTLAR. BU DÖNEMDE FRANSA'NIN EN ESKİ ÜNİVERSİTESİ SORBONNE (SORBON)'A EK OLARAK KRAL TARAFINDAN YUNANCA VE MATEMATİĞİN ÖĞRETİLDİĞİ "COLLEGE DE FRANCE" (KOLEJ DE FRANS) AÇILMIŞTIR. DEVRİN ÜNLÜ HÜMANİST FİLOZOFLARI ARASINDA ŞU İSİMLERE RASTLANIR:



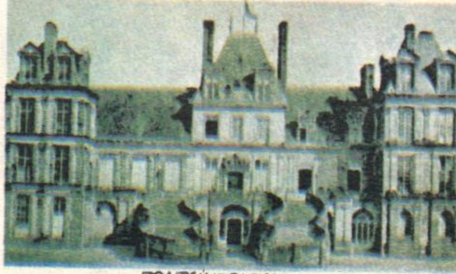

32


MONTAİGNE'İN "DENEMELER"İ, KLASİK KÜLTÜRLE ÇAĞDAŞ DÜŞÜN-CENİN DERİNLEMESİNE TAHLİLİDİR.


EDEBİYAT ALANINDA FRANÇOİS RABELAİS (FRANSUVA RABÖLE, 1494'E DOĞRU - 1553), "GARGANTUA VE PAN-TAGRUEL" ADLI ESERİNDE MİZAH YO-LUYLA GELENEKSEL UYUŞMAZLIKLARIN ELEŞTİRİSİNİ YAPAR.
33




FRANSA'DA ÇOK SAYIDA SARAYDA RÖNESANS TARZI MİMARİ UYGULANMIŞTIR: LOUVRE (LUVR), TUILLERIES (TÜİYÖRİ), FONTAINEBLEAU (FONTENBLO). RÖNESANS'IN İNGİLTERE'YE SIÇRAMASI, KRALİÇE ELİZABETH DÖNEMİNE RASTLAR.



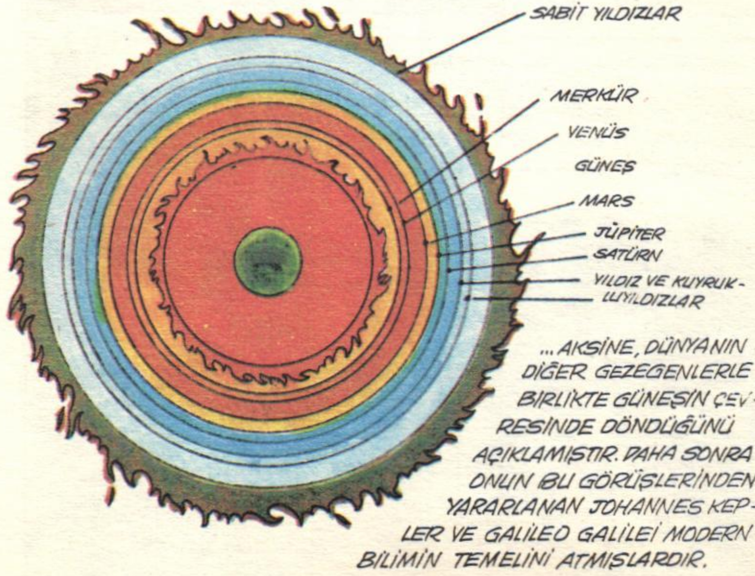
FONTAINEBLEAU

34


İTALYA'NIN FRANSIZLAR VE İSPANYOLLAR TARAFINDAN İŞGAL EDİLDİĞİ DÖNEMDE SALDIRILARDAN BİR ÖLÇÜDE UZAK KALMAYI BAŞARAN ROMA VE VENEDİK'E SIĞINMIŞ OLAN SANATÇILAR ARASINDA EN ÜNLÜLERİ, LEONARDO DA VİNCİ (1452-1519), MİCHELANGELO (MİKELANCELO) BUONARROTİ (1475-1564) VE RAFFAELLO SANZİO (1483-1520)'DUR.
LEONARDO DA VİNCİ
MİCHELANGELO
XVI. YÜZYIL SANATÇILARI ARASINDA İSE, ŞU İSİMLERE RASTLANIR: CORREGGİO (1489'A DOĞRU-1534), VERONESE (1528-1588), TİZİANO (1490-1576) VE TİNTORETTO (1518-1594).
RAFFAELLO
35


BU YÜZYILDA YAŞAMIŞ OLAN
İTALYAN SİYASET ADAMI, TARİHÇİSİ
VE YAZARI NİCCOLO (NİKOLO)
MACHİAVELLİ (MAKYAVELLİ/1469-
1527). "PRENS" ADLI ESERİNDE
"MAKYAVELİZM" ADI İLE BİLİNEN YE-
Nİ BİR DOKTRİN ORTAYA ATMIŞTIR.
BU DOKTRİNDE İKTİDAR İÇİN HER
YOL GEÇERLİDİR.
36

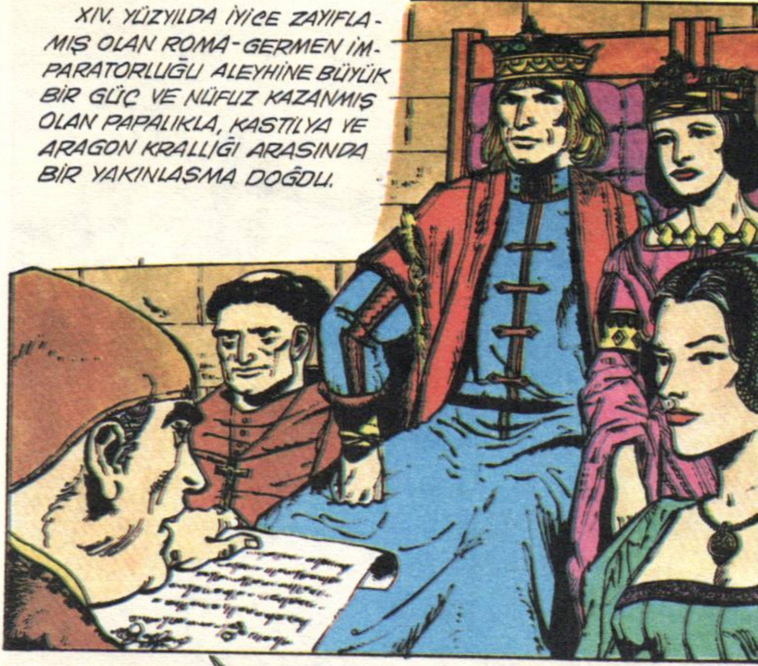

BİLİM ALANINDA EN TANINMIŞ İSİM, ON YIL İTALYA'DA BULUNMUŞ OLAN POLONYA ASILLI RAHİP COPERNİCUS (KOPERNİK, 1473-1543)'-TUR. KİLİSEYLE İLGİLİ ÇA-LIŞMALARININ YANI SIRA TIP, MATEMATİK VE AS-TRONOMİYE İLGİ DUYMUŞ, PTOLEMAİOS (BATLAM-YUS)'UN DÜNYA SİSTEMİNİ İNCELEMİŞ, EVRENİN MERKEZİNİN DÜNYA OLDU-ĞU GÖRÜŞÜNÜN....


SABİT YILDIZLAR
MERKÜR
VENÜS
GÜNEŞ
MARS
JÜPİTER
SATÜRN
YILDIZ VE KUYRUK-LUYILDIZLAR
...AKSİNE, DÜNYANIN DİĞER GEZEGENLERLE BİRLİKTE GÜNEŞİN ÇEV-RESİNDE DÖNDÜĞÜNÜ AÇIKLAMIŞTIR. DAHA SONRA ONUN BU GÖRÜŞLERİNDEN YARARLANAN JOHANNES KEP-LER VE GALİLEO GALİLEİ MODERN BİLİMİN TEMELİNİ ATMIŞLARDIR.
37


HIRISTIYAN KILISESININ 1054 YILINDA DOĞU VE BATI OLARAK IKIYE AYRIL-MASINDAN SONRA ORTA VE BATI AV-RUPA'DA YAŞAYAN HIRISTIYANLAR (KATOLIKLER) EN BÜYÜK DINI YETKILI OLARAK ROMA'DA OTURAN PAPA'YI KABUL ETTILER.

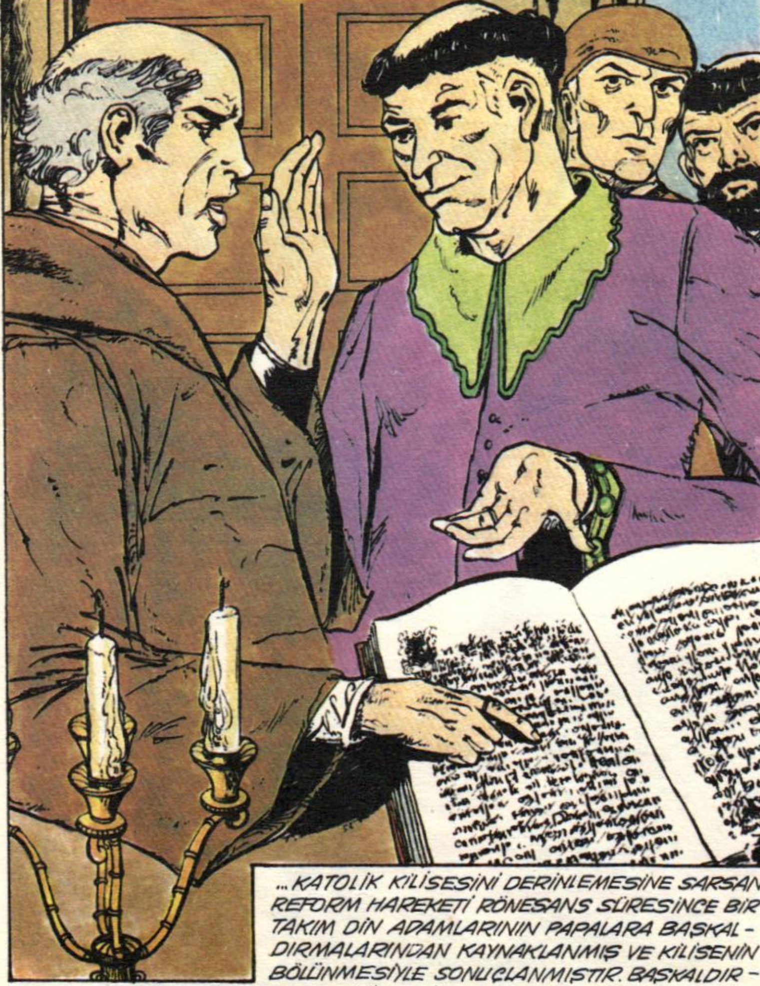

RUSYA, YUNANISTAN, BALKAN YARIMADASI VE BIZANS IMPARATOR-LUĞU ILE ONA BAĞLI ÜLKELERDE YAŞAYAN ORTODOKSLARIN DINI LIDERI ISE, ISTANBUL PATRIĞIYDI.

38

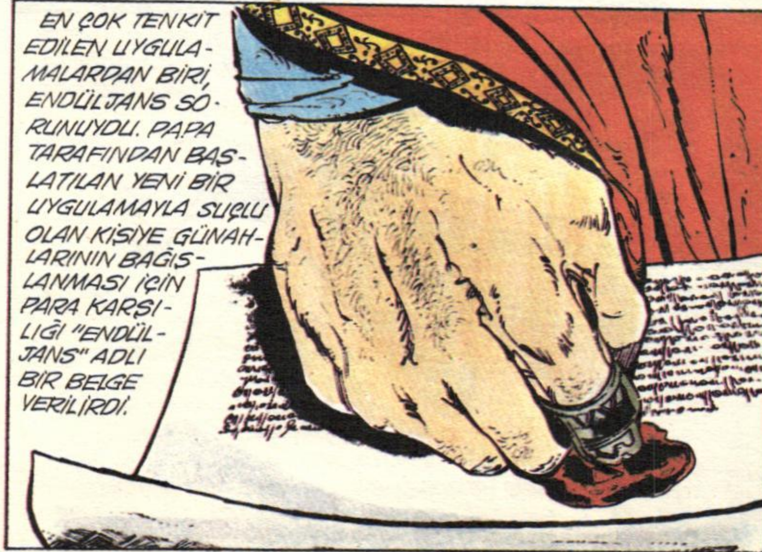

XIV. YÜZYILDA İYİCE ZAYIFLA-
MIŞ OLAN ROMA-GERMEN İM-
PARATORLUĞU ALEYHİNE BÜYÜK
BİR GÜÇ VE NÜFUZ KAZANMIŞ
OLAN PAPALIKLA, KASTİLYA VE
ARAGON KRALLIĞI ARASINDA
BİR YAKINLAŞMA DOĞDU.


ADI GEÇEN KRALLIKLAR TEK BİR
YÖNETİM ALTINDA BİRLEŞMEK İÇİN
VERDİKLERİ MÜCADELEDE HIRİSTİ-
YANLIĞI BİR KALKAN OLARAK KUL-
LANDILAR VE 1478'DE KURU-
LAN İSPANYOL ENGİZİSYON
MAHKEMESİNİ BU YOLDA
ETKİLEMEKTEN GERİ KAL-
MADILAR.

39


HIRİSTİYANLIK YARIMADADA ÖZELLİKLE KARDİNAL JİMENEZ DE CİSNEROS DEVRİNDE BÜYÜK GÜÇ KAZANDI. ÖYLE Kİ REFORM HAREKETİ BU DÖNEMDE İSPANYA'YA GİREMEDİ. XVI. YÜZYILDA...
...KATOLİK KİLİSESİNİ DERİNLEMESİNE SARSAN REFORM HAREKETİ RÖNESANS SÜRESİNCE BİRTAKIM DİN ADAMLARININ PAPALARA BAŞKALDIRMALARINDAN KAYNAKLANMIŞ VE KİLİSENİN BÖLÜNMESİYLE SONUÇLANMIŞTIR. BAŞKALDIRMAYA NEDEN OLARAK HÜMANİZM HAREKETİ GÖSTERİLEBİLİR.
40


ZATEN UZUN ZAMANDAN BERİ DİN ADAMLARI-NIN BİR BÖLÜMÜ KİLİSE TEŞKİLATI BÜNYESİNDE BAZI DEĞİŞİKLİKLERE GİDİLMESİNİ VE KONSİL-LERE GEREKLİ YETKİNİN VERİLMESİNİ SAVUNMAKTAYDILAR.


EN ÇOK TENKİT EDİLEN UYGULA-MALARDAN BİRİ, ENDÜLJANS SO-RUNUYDU. PAPA TARAFINDAN BAŞ-LATILAN YENİ BİR UYGULAMAYLA SUÇLU OLAN KİŞİYE GÜNAH-LARININ BAĞIŞ-LANMASI İÇİN PARA KARŞI-LIĞI "ENDÜL-JANS" ADLI BİR BELGE VERİLİRDİ.

41


ALMAN İLAHİYAT DOKTORU, RAHİP MARTİN LUTHER, DOMİNİKEN RAHİBİ JOHANNES TETZEL'İN MAİNZ BAŞPİSKOPOSU TARAFINDAN PARA KARŞILIĞI ENDÜLJANS DAĞITMAKLA GÖREVLENDİRİLMESİ ÜZERİNE....


... WITTENBERG ŞATOSU KİLİSESİNİN KAPISINA REFORM'U BAŞLATAN 95 MADDELİK BİLDİRİYİ ASTI VE HALKI BU KONUYU PROTESTO ETMEYE ÇAĞIRDI (31 EKİM 1517).
ASLINDA İHTİLAF ONUNLA BAŞLAMIYORDU. DAHA 1380 YILINDA İNGİLİZ DİN BİLGİNİ JOHN WYCLİF (CON VAYKLİF) PAPALIĞA KARŞI AYAKLANMIŞ VE İŞİ KATOLİK DOGMALARINI ELEŞTİRMEYE KADAR VARDIRMIŞTI. KENDİSİNİ DESTEKLEYENLER ARASINDA İLAHİYATÇI JAN HUS DA BULUNUYORDU.
42

PAPA X. LEO 1520 YILI ORTALARINDA LUTHER'İN ÇOK SAYIDA TEZİNİ RESMİ DOKTRİNE KARŞI ÇIKMAKLA SUÇLADI VE DÜZELTİLMESİ GEREĞİNİ BİLDİRDİ. MARTİN LUTHER PAPALIĞIN BUNA DAİR KENDİSİNE GÖNDERDİĞİ MESAJI HERKESİN GÖZÜ ÖNÜNDE....

...WITTENBERG ALANINDA YAKTI VE PAPA TARAFINDAN AFOROZ EDİLDİ. ANCAK LUTHER MÜCADELESİNİ YILMADAN SÜRDÜRÜYORDU. BU KEZ ALMAN SOYLULARIYLA İLİŞKİ KURDU VE VAAZLAR VERMEYE BASLADI.





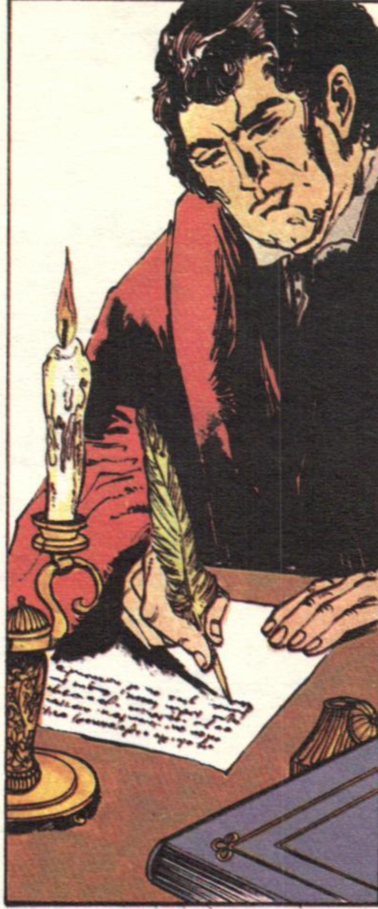
43


BU DURUMDA REFORM HAREKETİ DİNİ OLMAKTAN ÇIKMIŞ, SİYASİ BİR HAVAYA BÜRÜNMÜŞTÜ. BUNUN ÜZERİNE İMPARATOR ŞARLKEN 1521 YILINDA SORUNUN ÇÖZÜMÜ İÇİN İMPARATORLUK DİYETİNİ TOPLANTIYA ÇAĞIRDI.


MARTİN LUTHER'İN PARLAK BİR KONUŞMAYLA SAVUNDUĞU GÖRÜŞLERİ WORMS DİYETİNDE REDDEDİLDİ VE SÖZLERİNİ GERİ ALMADIĞI TAKDİRDE YAKILARAK ÖLÜME MAHKÛM EDİLECEĞİ KENDİSİNE BİLDİRİLDİ.

MARTİN LUTHER ALINAN BU KESİN TAVIR ÜZERİNE KORUYUCUSU SAKSONYALI FRİEDRİCH TARAFINDAN KAÇIRILDI VE WARTBURG ŞATOSUNDA GİZLENDİ.





ŞATODA KALDIĞI SÜRE İÇİNDE İNCİL'İ ALMANCA'YA ÇEVİRDİ. DAHA SONRA BU ÇEVİRİ BASILARAK ÇOĞALTILMIŞ VE ELDEN ELE DOLAŞARAK GENİŞ HALK YIĞINLARINA ULAŞMASI SAĞLANMIŞTIR.

45


BU SIRADA LUTHER'İN ÖZGÜRLÜK
KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİNDEN
CESARET ALAN ALMAN KÖYLÜLERİ,
ZENGİN SOYLULARLA ÇIKAR ÇATIŞ-
MASI HALİNDE BULUNAN ŞÖVAL-
YELERİN DESTEĞİNDE AYAKLANMIŞ
BULUNUYORLARDI.


LUTHER BUNUN ÜZERİNE TEZLERİ-
NİN SOSYAL YAPIYLA HİÇBİR İLGİSİ-
NİN BULUNMADIĞINI AÇIKLAMAK
ZORUNDA KALDI VE İSYAN, PROTES-
TAN PRENSLERİN ORDULARI TARA-
FINDAN BASTIRILDI.
46


LUTHER YANLILARININ KUZEY
ALMANYA'DA HIZLA ÇOĞALMA-
SI ÜZERİNE İMPARATORLUK
DİYETİ, ŞARLKEN TARAFINDAN,
YENİ BİR TOPLANTIYA ÇAĞRIL-
DI. BU TOPLANTIDA BİR KO-
NUSMA YAPAN PHİLİPP ME-
LANCHTHON (FİLİP MELANK-
TON, LUTHER'İN ÖĞREN-
CİSİ).....


...HOCASININ GÖRÜŞLERİNİ
KAPSAYAN "AUGSBOURG MEZHEBİ"
ADLI BELGEYİ SUNDU.
BELGENİN YENİDEN REDDE-
DİLMESİ ÜZERİNE İMPARATORLUK,
KATOLİKLER VE PROTESTANLAR
OLARAK İKİYE BÖLÜNDÜ VE
SAVAŞ HAZIRLIKLARINA
BAŞLANDI.
47


İMPARATORLUK SINIRLARININ DOĞU-
DA OSMANLILAR, BATIDA FRANSIZLAR
TARAFINDAN TEHDİT EDİLMEYE BAŞLAN-
MASI, ÜLKEDE BİRLİĞİ YENİDEN SAĞ-
LADI. BUNDAN YARARLANAN PROTES-
TANLAR, GÖRÜŞLERİNİ DAHA GENİŞ
YIĞINLARA AKTARMA FIRSATI
ELDE ETTİLER.
48


AYNI DÖNEMDE FRANSIZ DİNBİLGİNİ, RAHİP VE HUKUKÇU CALVİN (KALVEN/1509-1564) REFORMCULARIN SAFINDA YER ALARAK "HIRİSTİYAN DİNİ ÖĞRETİMİ" ADLI KİTABINI PROTESTANLIĞA DAVETİN BİR İŞARETİ OLARAK....

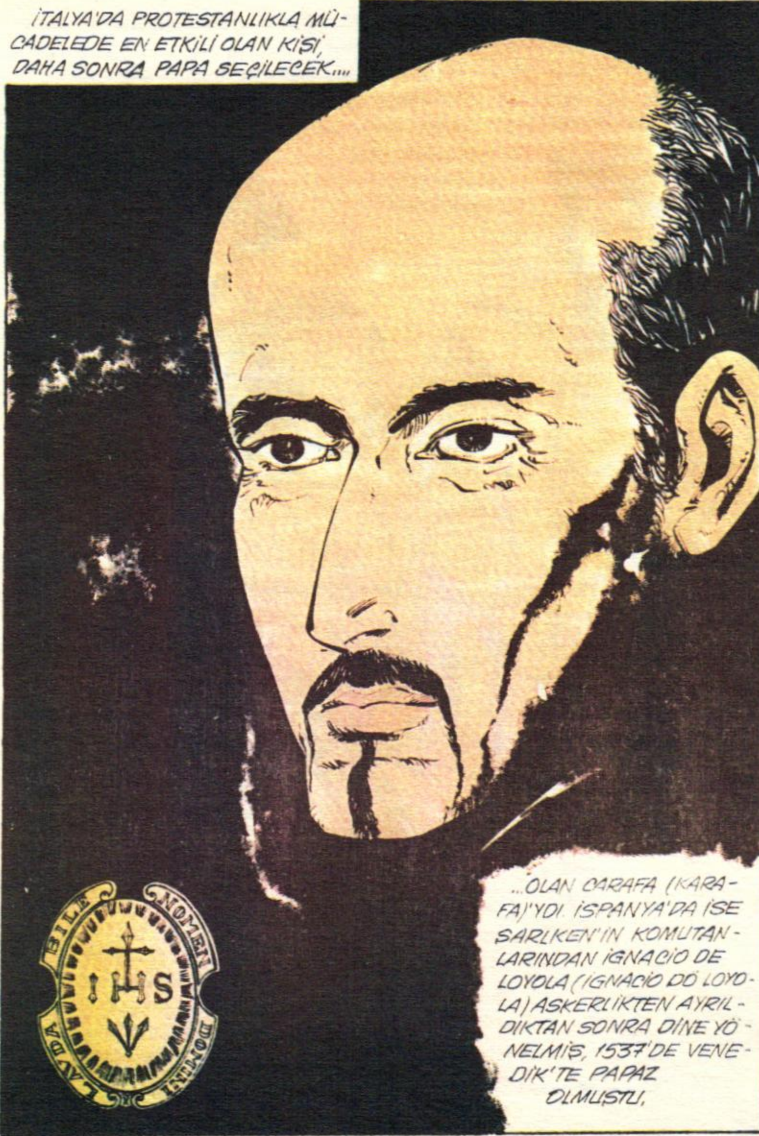

... I. FRANÇOIS'YA SUNDU. YAZAR BU ESERİNDE KATOLİK ÂYİN VE DUA USULLERİNİ ELEŞTİRMEKTE, ÂYİNLERİN DAHA SADE YAPILMASINI ÖNERMEKTEYDİ. GÜNAH ÇIKARMA VE TÖVBE İŞLEMLERİNİN YARARSIZLIĞI KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ DERS VERMEK İÇİN ÇAĞRILDIĞI CENEVRE'DE TEPKİYLE KARŞILANINCA, ŞEHRİ TERK ETMEK ZORUNDA KALDI (1538).
49


FRANSIZ PROTESTANLARININ SIĞINDIĞI STRASBOURG'DA BİR KİLİSE KURMAK İÇİN GEREKLİ DESTEĞİ BULDU. 1541'DE CENEVRE'YE GERİ DÖNDÜĞÜNDE YENİ YÖNETİM TARAFINDAN COŞKUYLA KARŞILANDI. 1559'DA KURULAN CENEVRE AKADEMİSİ....


.... KALVİNCİ GÖRÜŞLERİN MERKEZİ DURUMUNDAYDI. BURADA YETİŞEN KALVİNİST RAHİPLER, İSKOÇYA, HOLLANDA VE FRANSA'DA KALVİNCİLİĞİN YAYILMASINDA ETKİLİ OLDULAR. ORTODOKSLUĞU SAVUNAN KRALİÇE MARIE DE LORRAINE (MARİ DÖ LOREN)'E KARŞI BAŞLATILAN İHTİLAL BAŞARIYLA SONUÇLANDI VE KATOLİKLİĞİN YERİNİ PRESBİTERİYENLİK ALDI.

50

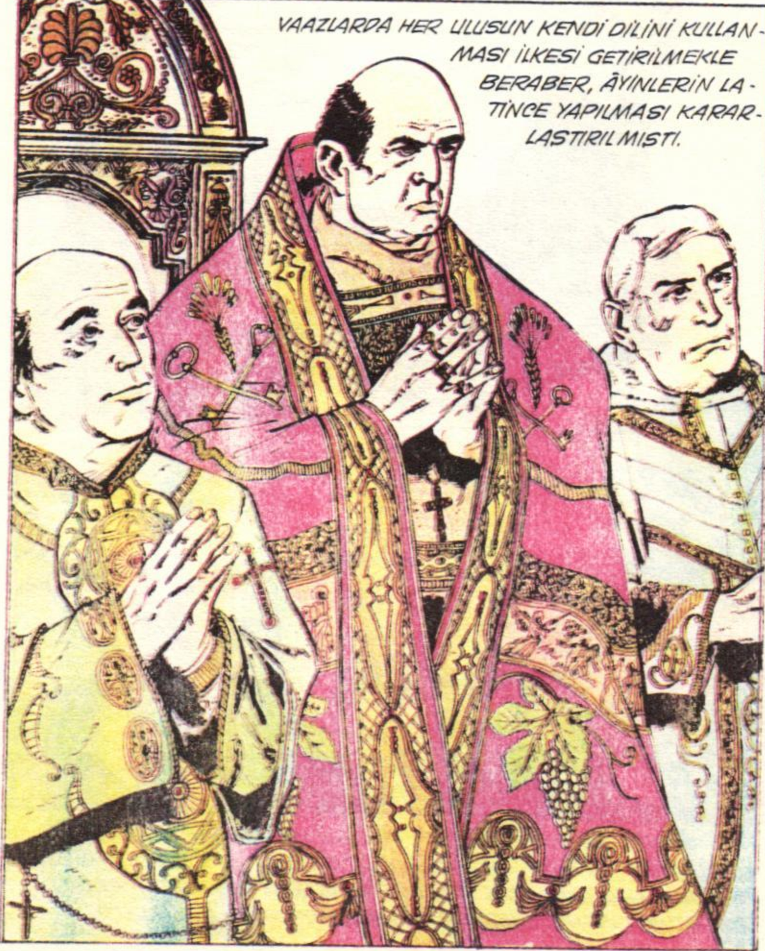

FRANSA'DA SOYLULARLA BURJUVALARIN BİR BÖLÜMÜNÜN KALVİNCİLİĞİ BENİMSEMESİ, KANLI SAVAŞLARA YOL AÇTI. İNGİLİZ KİLİSESİNİN ROMA'DAN AYRILMASININ ASIL NEDENİ İSE, KRAL VIII. HENRY'NİN, ŞARLKEN'İN AKRABASI OLAN EŞİ CATHERİNE D'ARAGON (KATRİN DARAGON)'DAN BOŞANMAK VE SEVGİLİSİ ANNE BOLEYN (EN BOLEYN) İLE EVLENMEK İSTEMESİ....
... VE BUNA PAPA VII. CLEMENS (KLEMENS)'IN KARŞI ÇIKMASIYDI. BOŞANMA OLAYININ GERÇEKLEŞMESİNE RAĞMEN ŞARLKEN'İN TARAFINI TUTAN PAPA İLE KRALIN ARALARI AÇILDI VE İNGİLİZ KİLİSESİ ROMA'DAN AYRILMIŞ OLDU.
51


İTALYA'DA PROTESTANLIKLA MÜCADELEDE EN ETKİLİ OLAN KİŞİ, DAHA SONRA PAPA SEÇİLECEK....
LAVDABILE NOMEN DOMINI
IHS
...OLAN CARAFA (KARAFA)'YDI. İSPANYA'DA İSE ŞARLKEN'İN KOMUTANLARINDAN İGNACİO DE LOYOLA (İGNACİO DÖ LOYOLA) ASKERLİKTEN AYRILDIKTAN SONRA DİNE YÖNELMİŞ, 1537'DE VENEDİK'TE PAPAZ OLMUŞTU.
52


1540'TA PAPA III. PAULUS'UN İZNİYLE CİZVİT TARİKATINI KURDU VE GENEL BAŞKANLIĞA ATANDI. ÖLÜNCEYE KADAR PAPA'YA BAĞLILIK YEMİNİ ETMİŞ OLAN TARİKAT ÜYELERİ ARASINDA İFFET, İTAAT VE İRADE ÖNDE GELİRDİ. ÜYELER ROMA'DA İKAMET EDEN YÜKSEK RÜTBELİ BİR GÖREVLİYE TABİYDİLER. BUNLARIN BAŞLICA GÖREVLERİ DÜNYAYI DOLAŞARAK HIRİSTİYANLIĞI YAYMAKTI.
BU AMAÇLA HİNDİSTAN'A, ÇİN'E, JAPONYA'YA VE AMERİKA'YA UZANARAK BURALARDA KOLONİLER KURDULAR VE HIRİSTİYANLIĞIN POLONYA, ROMANYA VE İNGİLTERE'DE YAYILMASINDA ETKİLİ OLDULAR.
53


PROTESTANLIĞIN YAYILMASINI ÖNLEMEK AMACIYLA BAŞVURULAN BAŞKA BİR YOL DA, ENGİZİSYONDU. KARDİNAL CARAFA TARAFINDAN YENİDEN TEŞKİLÂTLANAN VE ALTI KARDİNALDEN OLUŞAN ENGİZİSYON MAHKEMESİ, KOPER-NİK'İN GÖRÜŞLERİNİ SAVUNAN GALİLEO GALİLEİ'Yİ ÖLÜME MAHKÛM ETTİ.

ROMA KİLİSESİNDE UZUN SÜREDEN BERİ GEREKLİ OLAN REFORM, 1546-1563 YILLARI ARASINDA TRENTO'DA TOPLANAN KİLİSELERARASI KONSİLDE GERÇEKLEŞTİRİLDİ. İNCİL'İN AZİZ JEROME (JEROM) TARAFINDAN YAPILAN ÇEVİRİSİ ÖRNEK ALINARAK KİLİSE BABALARININ ELYAZMALARI, TAKDİSLER, HZ. İSA'NIN KANINI VE VÜCUDUNU TEMSİL EDEN KUTSAL EKMEKLE ŞARAP, AZİZLERİN VE HZ. MERYEM'İN KUTSALLIĞI ONAYLANDI.




55



1546'DA ÖLEN MARTİN LUTHER'DEN SONRA, 1556'DA İGNACİO DE LOYOLA, 1564'TE DE CALVİN ÖLDÜ. GEÇİRDİĞİ BÜTÜN SARSINTILARA RAĞMEN HIRİSTİYANLIK AVRUPA'DA KATOLİKLİK VE PROTESTANLIK ADI ALTINDA İKİ AYRI MEZHEP HALİNDE YAYILMAYA DEVAM ETTİ.

56

## DÖNEMİN KRONOLOJİK GELİŞİMİ

**1250**
Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu II. Friedrich'in ölümünden sonra zayıf düştü. Kuzey İtalya şehirleri yarı özerk bir idareye kavuşurken, Sicilya Birleşik Krallığı Anjou hanedanı tarafından yönetilmeye başlandı. Kısa bir süre sonra Aragon hanedanı Sicilya'yı ele geçirdi.

**1265**
Rönesans'ın müjdecisi olan ve "İlahi Komedi" adlı eseriyle Floransa lehçesini edebiyat dili haline getiren Dante Alighieri (ölm. 1321) doğdu. Bir yıl sonra resim alanındaki bir dizi yeniliğin yaratıcısı durumundaki Giotto dünyaya geldi.

**1304**
Usta şair ve âlim Petrarca (ölm. 1374) doğdu.

**1313**
Floransa nesrinin bu tarihte doğan büyük ustası Boccaccio (ölm. 1375), "Dekameron" adlı eseriyle ortaçağ geleneğini bütünüyle ortadan kaldırıyordu.

**1377**
Romen sanatının etkisinde eserler veren olağanüstü mimar Brunelleschi (ölm. 1446) dünyaya geldi. Ertesi yıl Floransa katedralinin vaftizhanesinin kapısındaki alçak kabartmalarıyla tanınan heykeltıraş Ghiberti (ölm. 1455) doğdu.

**1386**
XIV. yüzyılın usta heykeltıraşlarından, "Gattamelata" adlı anıtın yaratıcısı Donatello doğdu. Bir yıl sonra mistik melek tasvirlerinin ressamı Fra Angelico (ölm. 1455) dünyaya geldi.

**1401**
Özellikle Floransa'daki Del Carmine Kilisesi freskleriyle tanınan Masaccio (ölm. 1429) doğdu.

**1404**
Evrenselliğin sembolü, yazar, mimar, ressam, heykeltıraş, filo zof ve ahlakçı Leon Battista Alberti (ölm. 1472) doğdu.

**1436**
Katolik Krallar'ın danışmanı, hümanizmin İspanya'daki öncüsü ve Alcala de Henares Üniversitesi'nin kurucusu Kardinal Jimenez de Cisneros (ölm. 1517) doğdu.

**1450**
Papa V. Nicolaus tarafından Vatikan Kütüphanesi'nin temeli atıldı.

**1453**
İstanbul'u fetheden II. Mehmed, Bizans İmparatorluğu'nun saltanatına son verdi. Batıya, özellikle İtalya'ya sığınmış olan Bizanslı bilgin ve âlimler, Yunan klasik kültürünün Avrupa'ya yayılmasını sağladılar. Fransa ile İngiltere arasındaki Yüz Yıl Savaşları sona erdi. İngiltere'de başlayan iç karışıklıklar, İki Gül Savaşı ile sonuçlandı (1455-1485).

**1456**
Gütenberg, icadı olan matbaada ilk kez Kitab-ı Mukaddes'i bastı ve onun bu icadı kısa zamanda bütün Avrupa'ya yayıldı.

**1469 YILINA DOĞRU**
Hümanizmin en önemli kişilerinden biri olan Desiderius Erasmus (ölm. 1536) Rotterdam'da dünyaya geldi. 1469'da ise ünlü tarihçi ve "Prens" gibi siyasi denemelerin yazarı Niccolo Machiavelli doğdu.

**1471**
Alman hümanizminin en büyük temsilcilerinden biri olan Albrecht Dürer (ölm. 1528) doğdu.

**1473**
Araştırma ve incelemeleriyle modern güneş sistemi teorisinin bilimsel temellerini atan Kopernik (ölm. 1543) dünyaya geldi.

**1474**
"Öfkeli Orlando" adlı manzum eserin yazarı ve Rönesans'ın tanınmış şairi Ariosto (ölm. 1533) doğdu.

**1475**
Bu tarihte doğmuş olan heykeltıraş, ressam ve mimar Michelangelo (ölm. 1564) kendisine dünya çapında ün kazandıran sayısız esere imzasını attı: Capella Sistina kemerinin freskleri, San Pietro Bazilikası'nın kubbesi, Musa ve Davud heykelleri vb.

**1483**
Martin Luther, diplomat ve tarihçi Guicciardini (ölm. 1540) ve Raffaello Sanzio (öm. 1520) bu tarihte dünyaya geldi.

**1490**
Renk konusuna getirdiği yeniliklerle tanınan Venedikli resam Tiziano (ölm. 1576) doğdu.

**1491**
İgnacio de Loyola doğdu.

**1492**
Granada, Katolik Krallar tarafından işgal edildi. Sürekli batıya doğru yol alan Kristof Kolomb Amerika kıtasına ulaşarak Karayip Adaları'nda karaya çıktı ve burayı Kastilya Krallığı'nın sömürgesi haline getirdi.

**1494 YILINA DOĞRU**
Fransız edebiyatının tanınmış isimlerinden "Gargantua ve Pantagruel"in yazarı, François Rabelais (ölm. 1553) doğdu.

**1498**
Hint Okyanusu'nu aşan Portekizli gemici Vasco de Gama, Hindistan'a ayak bastı.

**1501-1508**
1501'de Erfurt Üniversitesi'ne kaydolan Martin Luther, 1505'te mezun oldu ve öğretmenliğe başladı. Daha sonra Erfurt'ta bir manastıra girerek Augustinus'çular arasına katıldı. 1508'de ders vermek üzere Wittenberg Üniversitesi'ne davet edildi.

**1509**
Jean Calvin Noyon (Fransa)'da hayata gözlerini açtı. Aynı yıl İngiltere tahtına VIII. Henry geçti.

**1510**
İlahiyatta olgunluk rütbesini kazanan Luther, manastırı ile ilgili işler için Roma'ya gönderildi.

**1512**
Daha önce Wittenberg'de Augustinler tarikatının başkanı olarak tayin edilen Luther, ilahiyat konusunda lisans ve doktora yaptı.

**1513**
Rönesans'ın en büyük "mesen"lerinden biri olan X. Leo, papa seçildi.

**1515-1516**
Fransa tahtına bu tarihte I. François geçti. Ertesi yıl Katolik Krallar'ın mirasına konan I. Carlos (Şarlken) İspanya kralı ilan edildi. Martin Luther tarafından kilise hakkındaki görüşlerini yansıtan "95 tez" kaleme alındı.

**1517**
Johannes Tetzel tarafından Almanya'da endüljans konusunda vaazlar verilmeye başlanması üzerine harekete geçen Martin Luther, hazırladığı tezleri Wittenberg'de kamuoyuna sundu ve Protestan Reform'unu başlattı.

**1518**
Özellikle tarihi tablolarıyla tanınan Venedikli ressam Tintoretto (ölm. 1594) dünyaya geldi.

**1519**
Martin Luther Katolik ilahiyatçı Johann Eck ile tartışmaya girerek yeni bir doktrin ortaya attı. I. Carlos, Şarlken adıyla Roma-Germen imparatoru ilan edildi. İspanya'dan yola çıkan Macellan'dan sonra Hernan Cortez de Meksika kıyılarına kadar uzanan bir yolculuk yaptı. 1452 doğumlu Leonardo da Vinci öldü.

**1520**
Papa tarafından sapkınlıkla suçlanan Martin Luther, sözlerini geri almaya zorlandı. Ancak Papa'nın yolladığı mesajı yakması üzerine aforoz edildi.

**1521-1525**
Kilise ile ilgili sorunları çözümlemek amacıyla Şarlken tarafından Worms'da toplanan imparatorluk diyetinde söz alan Martin Luther, doktrinini savunmaya devam etti ve ölüme mahkûm oldu. Saksonyalı Friedrich'in yardımıyla kaçarak Wartburg şatosuna sığındı ve burada Kitab-ı Mukaddes'i Almanca'ya çevirdi. 1522'de Wittenberg'e döndü ve kilisesini kurma çalışmalarına başladı. Orta ve Güney Almanya'da patlak veren köylü isyanlarına karşı prenslerin yanında yer aldı. Koruyucusu Saksonyalı Friedrich'in ölümü üzerine onun yerini alan Saksonya seçici dükü Kararlı Jean (Jan) devrinde Luther'in kurmuş olduğu kilise büyük gelişme gösterdi ve köylülerin başlattıkları isyan sert bir şekilde bastırıldı.

**1528**
Paris'te dilbilgisi, mantık ve felsefe okuyan Calvin, Orléans'a giderek hukuk eğitimi gördü. Burada Reform yanlılarıyla tanışma fırsatı elde etti.

**1529**
İmparator Luther'i 1526'da, görüşlerinin propaganda aracı yapılmaması şartıyla serbest bırakmıştı. 1529'da bu kararından dönmesi üzerine Reform yanlıları bu durumu protesto ettiler ve bağlı oldukları kiliselere "Protestan" adı verildi.

**1534**
III. Paulus papa seçildi. Roma kilisesinden ayrılan Calvin, Protestanlara uygulanan işkencelerin artması üzerine Fransa'yı terk ederek Basel'e sığındı ve burada Reform yanlısı ilahiyatçı Zwingli'nin öğretisini tanıma fırsatını elde etti.

**1536**
"Hıristiyan Dini Öğretimi" adlı eserini yayınladıktan sonra ilahiyat konusunda ders vermek üzere Cenevre'ye davet edildi. Aynı yıl Desiderius Erasmus öldü.

**1540**
İgnacio de Loyola tarafından kurulan cizvit tarikatı, Papa III. Paulus tarafından onaylandı. Papa iki yıl sonra Kardinal Carafa tarafından teşkilatlandırılmış olan engizisyon mahkemesinin yeniden çalışmalara başlamasına izin verdi.

**1555**
Augsbourg'da imzalanan anlaşma ile Almanya'daki Katolikler ve Protestanlar arasındaki savaşa bir son verildi. Aynı yıl Kardinal Carafa, IV. Paulus adıyla papa ilan edildi.

**1558**
Şarlken öldü. İngiltere'de Mary Tudor'un yerine Elizabeth geçti ve Anglikan mezhebini yeniden canlandırdı.

**1559**
John Knox tarafından İskoçya'da verilen vaaz, yeni bir isyana yol açtı ve iktidarı ele geçiren Kalvinciler, Presbiteriyenler adını aldılar.

**1563**
Canterbury'de toplanan bir konsil, Anglikan mezhebinin temel dogmalarını ve İngiliz kilisesinin teşkilatını belirledi. Bu arada bir yıl önce Fransa'da, Katoliklerle Protestanlar arasından hemen hemen yüzyılın sonuna kadar sürecek olan iç savaş başlamış bulunuyordu.

**1564**
Calvin 27 Mayıs günü uzun bir hastalık sürecinin sonunda Cenevre'de hayata gözlerini yumdu.

# RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

## GELECEK SAYI:

**İSPANYA I.**

**Şarlken ve II. Philippe dönemi**

RESİMLERLE

İNSANLIK TARİHİ

ANSİKLOPEDİSİ



İSPANYA I

Şarlken ve II. Philippe

dönemi

KARACAN

## BAYİNİZDEN ŞİMDİDEN AYIRTINIZ